

Povračuj slabo z dobrim!

(Leopoldina Kersnik-Rottova).

Francelj Viharnik je osirotel vže v nežnih letih. Oče in mati sta mu umrla radi hude, nalezljive bolezni, ki je močno razsajala v ondotni vasici. Francelj je tedaj dopolnil sedmo leto. Zapustila nista roditelja ubogi siroti ničesar družega kot obilo lepih nauk, katere je sadila v mlado srce posebno Franceljnova preblaga in po-božna mati. Vsi sosedje so bili živo ginjeni, ko so gledali ubogo siroto. Marsikdo je želel, da bi dobil dobrega dečka pod svojo streho. Zmagal je oče župan in prav vesel je bil te zmage, katere se ni nikdar kesal. Kako pa bi bilo to tudi mogoče? Slednjih podukov zlate svoje mamice ni zabil Francelj nikdar, spominjal se jih je čestokrat in se tudi po njih ravnal ves čas svojega življenja.

S početka je pasel „ljube ovčice,“ kakor jih je sam nazivljal, in bil vedno veselega srca. Pazil je natančno, da se nobena ni izgubila, niti se kaj poškodovala. Ko se je zvečer vrnil s pašnika, pomagal je hlapcu v hlevu, ali pa dekli v kuhinji; kajti spomnil se je svoje rajne mamice, ki mu je pravila, da je čas zlato, ter se vedno ravnal po tem nauku. S svojo marljivostjo se je prikupil gospo-darju in vsej družini.

Gospodar je pa tudi skrbel, da je Francelj pridno hodil v šolo, kar je tudi storil z največjim veseljem. Učil se je pridno ter razveseljeval z lepim, spod-budnim vedenjem učitelja. Ko izvrši domačo šolo, pošlje ga oče župan na lastne troške v kmetijsko šolo, kjer se v vseh koristnih rečeh izuči do dobrega. Francelj je hotel pokazati, da ni bil zastonj v šoli. Skušal je vestno, da bi zboljšal vse gospodarstvo. Prijazno in potrpežljivo poučuje, nobenega ne žali; tako si pridobiva srca vseh vaščanov, kakor tudi njihovo zaupanje.

Stari možje se ne sramujejo 17letnega mladeniča sveta vprašati; kajti pre-pričani so, da nauki kmetijske šole dobro uspevajo; zategadelj se pa Francelj nikakor ne prevzame, marveč ohrani si vedno isto skromnost srca.

Služil pa je pri očetu županu vže 10 let Jože Jamnik za prvega ali velikega hlapca. Mrzi se temu, da bi moral dosti starih navad opustiti in se ravnati po navodu Franceljnovem. Kjer le more, nagaja mu, ali pa drugače ravna, kakor mu naroča. Ljubeznivo ga tedaj Francelj poučuje ter mu dokazuje, da veda ni brezuspešna, a nič ne pomaga. Večkrat pravi domačim: „Tak otrok ne bode mene učil in nikdar se ne udam takemu beraču!“ Francelj je zvedel, kako za-ničljivo Jože o njem govori, in dasiravno ga je bolelo, vender mu nikdar ni očital.

Ko neki dan skupaj trte obvezujeta, opozori Francelj Jožeta, da ne dela dobro; ta molče zgrabi za kolec in udari ubozega Franceljna tako močno po glavi, da kar zaječi in se bolestno zgrudi na tla. Navzoči kopači prihite, vzdignejo ga in stežka spravijo k zavesti. Ko župan to zve, zapodi takoj Jožeta od hiše, ter mu zaslužno kazen odpusti le po prošnji blagodušnega Franceljna.

Vsem vaščanom je mrzelo Jožetovo dějanje, in nikdo ga ni hotel v službo. Postaval je več tednov brez dela in zaslužka. V tem časi je popravljaj županov sosed star vodnjak. Ker ni dobil delavcev, vzame Jožeta za dninarja. Nekaj dni potem zasliši se na sosedovem dvorišči grozen krik in vpitje. V hipu se zbere pol vasi okoli starega vodnjaka. Zvedeni možje zmajujejo z glavami, in na obrazi vsacega se vidi žalost. Tudi Francelj pride in vpraša, kaj se je zgodilo? Zdaj zve, da je Jože, njegov sovražnik, padel v vodnjak in vže dva moža sta šla v globino, a nobenega ni nazaj. Razvidno je, pravi Francelj, da je zrak v tej globini morilen. Vsi tarnajo in žalujejo, a pomagati se nihče ne upa. Zdaj se ojači naš hrabri Francelj in pravi: „Ker se nikdo ne upa v globino, grem jaz in upam, da z božjo pomočjo rešim nesrečneže.“

Privežejo mu okoli telesa dolgo vrv, on vzame luč v dobro zaprti svetilki in nekaj koncev vrvi, ter stopa počasi po lestvici navzdol. Spridjeni zrak starega vodnjaka mu komaj dopušča dihati; vzdržuje se krepkega in res — najde omamljenega moža — ovije mu vrv okoli telesa in hiti s koncem te vrvi v roki navzgor. Tu ukaže okolistoječim vrv nategniti in oj radosti! srečno privlečejo jednega moža k vrhu in ga polože v travo. Med tem, ko nekateri skušajo reveža k življenju obuditi, stopa Francelj zopet varno po lestvi izročivši konca obeh vrvij goristoječim.

Posreči se mu zopet jednega najti, tudi temu v naglici priveže vrv in da znamenje; oslabi namreč že tako zeló, da ne more sam navzgor. Privlečejo oba srečno k vrhu, a precej časa leži tudi Francelj v omotici. Ko se zave, sliši, da je njegov nasprotnik Jože še v vodnjaku, in ni upanja, da bi še živel. Prosi tedaj sosede, naj ga še enkrat spuste v vodnjak in dobro pazijo na znamenje. Vse pregovarjanje je bilo zastonj. Rešiti je hotel tudi Jožeta. Prišedši v zaduhli vodnjak, dolgo išče, moči ga vže zapuščajo; zdaj začuti nekaj pod nogami, prime in spozna človeško truplo.

Ko ga priveže okoli pasu, ima še toliko zavesti, da dá znamenje, potem ga pa moči zapusté. Franceljna je napadla hudo omota. Dolgo se ni zavedel. Njegovo prvo vprašanje je bilo — ako Jože živi. A ta še ni spregledal. Po dolgem trudu odpre vender oči, a takoj je zopet v nezavesti. Francelj, ki je v šoli slišal, kako se nezavestnim pomaga, storil je vse potrebno in ne miruje, dokler Jože ne vstane. Zdaj šele se srčno razveseli, ko vidi, da živi njegov nasprotnik.

Prva dva rešenea pozdravljata Franceljna kot svojega rešitelja; tudi Jože se bliža, ali sram ga je. Francelj je bil prvi, ki mu poda roko v spravo ter pravi: „Pozabljeno je vse, stari moj Jože; bodiva odslej prijatelja!“ Jože je bil močno ginjen. Podal je rešitelju roko, zgubano lice je pa porosila solza hvaležnosti.

Na prošnjo Franceljnovó je vzel oče župan Jožeta zopet v službo, in od te dobe se ni več protivil Franceljnovim nasvetom.

Rad odpústi! In še celó ljubi svojega sovražnika, ker le tako spolniš zapoved božjo!

